

İbadet Boyutunun Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisi

Hüseyin Çavuşoğlu* & Büşra Aslan**

Öz

Demokratik sistemlerde halk, seçimlerle ülkedeki en üstün siyasal iktidarı belirlediğinden dolayı, seçmen tercihi davranışı oldukça önemlidir. Günümüzde yapılan araştırmalar, seçmen tercihini etkileyen birçok faktörün olduğunu göstermektedir. Dindarlığın ibadet boyutu da bu faktörlerden biridir. Çalışmanın amacı, ibadet boyutunun seçmen tercihi üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, ibadet boyutu ile seçmen tercihi arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek amacıyla Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi öğrencileriyle bir anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen önemli sonuçlar arasında, ibadet boyutlarını gerçekleştirme düzeyi (namaz kılma sıklığı, oruç tutma sıklığı, hac ibadetine tutumları, zekat vermek sıklığı) ile seçmen tercihinin boyutlarından “oy vermeyi düşündüğü adayın dindar olması” ve “oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi” arasında anlamlı bir ilişki olduğu, kadın öğrencilerin seçmen tercih boyutu ortalamasının, erkeklere göre daha yüksek olduğu, kararlı seçmenlerde ibadet boyutunun siyasal tercihe etkisinin sıra ortalamalarının (%82.35) kararsız seçmenlere göre (%69.62) oldukça yüksek olması bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İbadet Boyutu, Seçimler, Din, Dindarlık, Seçmen Tercihi.

The Effect of Worship Dimension on Voter Behavior

Abstract

In democratic systems, voter preference behavior is very important since the people determine the supreme political power in the country through elections. Recent studies show that there are many factors that affect voter preference. The worship dimension of religiosity is one of these factors. The aim of the study is to reveal the effect of worship dimension on elections. In this context, a survey was conducted with the students of Zonguldak Bülent Ecevit University Political Science and Public Administration in order to reveal the relationship between the dimension of worship and voter preference. Among the important results obtained, the level of performing the dimensions of worship (frequency of praying, frequency of fasting, attitudes towards pilgrimage, frequency of giving zakat) and the dimensions of voter preference, ‘the candidate he intends to vote for is religious’ and ‘the party or candidate to vote for is religious’ a significant relationship between having; It is found that the average of the voter preference dimension of female students is higher than that of males, and that the effect of worship dimension on political preference in determined voters is considerably higher (82.35%) than undecided voters (69.62%).

Keywords: Worship Dimension, Elections, Religion, Religiosity, Voter Preference.

*Doç.Dr. | Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İİBF SBKY Bölümü
huseyindp@hotmail.com | ORCID: 0000-0001-7132-3833

**Doktora Öğrencisi | Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi SBE İşletme
busraslan61@hotmail.com | ORCID: 0000-0003-2888-2423

DOI: 10.36484/liberal.1181979

Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 28, Sayı:110, Bahar 2023, ss.225-246.

Gönderim Tarihi: 29 Eylül 2022 | Kabul Tarihi: 2 Mayıs 2023

Giriş

Din, geçmişten günümüze hem bireylerin hem de toplumların merkezinde olan en önemli örgütlerdendir. İlk insandan günümüze din, bireyin hayatını şekillendiren önemli etmenlerden biridir. Bundan ötürü dinin etkisi, birey ve toplum yaşamında devam etmektedir. Din, insanoğlunun dünyayı kavraması, varoluşunu anlamlandırmasında önemli unsurlardan biridir. Ayrıca din, insanların geleceğine ilişkin aldıkları her türlü kararlar için başvurdukları önemli bir kaynaktır. Temel motivasyon araçlarından biri olan din, bireylerde sürekli ve düzenle bir davranış kalıplarının oluşmasında önemli öğelerden biridir. Bu açıdan bakıldığında din, toplumsal yaşamın temel yapı taşlarından biri olarak değerlendirilebilir. Dinin öneminin anlaşılmasıyla bilim insanları bu alana yönelmiş, dinin hem bireysel hem de toplumsal yaşamdaki etkisini inceleyen araştırmalar artmıştır. Böylece din sosyolojisi, din psikolojisi gibi farklı disiplinler ortaya çıkmıştır. Dindarlık ise din tarafından konulan kurallara bağlı olan bir yaşamı ifade eden bir kavramdır. Dindarlığın ibadet boyutu ibadetlerin, dini duyguların davranışlar şeklinde dışa vurulmasıdır.

Din gibi toplumsal hayatın tümüyle ilişkili bir öge de seçimlerdir. Günümüzdeki demokratik sistemlerde, siyasal otoritenin belirlenmesi için gerçekleştirilen seçimlerde, seçmen tercihi, davranışı önem arz etmektedir. Temsili demokrasilerde halk, seçimlerde kullandığı oy ile temsilcilerini belirlemekte, parlamentoya göndermektedir. Bundan dolayı temsili demokrasilerde seçimler, halk egemenliğini, millet iradesini yansıtan önemli araçlardandır. Seçimler yoluyla bireyler, bir ülkeyi yönetecek siyasal iktidarı, yönetici sınıfı, muhalefeti belirlemektedirler. Bu öneminden ötürü seçimler, demokratik sistemlerin olmazsa olmaz unsurlarındandır. Günümüzde, bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar, seçmenin oyunu etkileyen siyasal parti, aday, ekonomi, ideoloji, din gibi birçok faktörün olduğunu ortaya koymaktadır. Dindarlığın ibadet boyutu da bu faktörlerden biridir.

Çalışmanın amacı, seçmen tercihinde etkili olan cinsiyet, seçmen yapısı (kararlı-kararsız seçmen), aylık gelir, siyasal katılma düzeyi gibi demografik etkenlerin yanında, ibadet boyutunu gerçekleştirme düzeyinin seçmen tercihine yansiyip yansımadığını ortaya koymaktır. Literatür incelendiğinde, Eser (2010) ve Gencer'in (2015) çalışmaları dışında, ibadet boyutunun seçmen tercihi üzerindeki etkisini konu alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın bu nedenden ötürü, literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmanın örneklemini gençler oluşturmaktadır. Ülkemizde genç nüfusun fazla olması, gençlere yönelik seçmen tercihi ile ilgili bilimsel yayınların az olması gibi sebepler göz önünde bulundurularak, örneklem olarak gençler seçilmiştir.

Seçmen Tercihini ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Seçmen tercihi ile ilgili sosyolojik, psikolojik ve ekonomik olmak üzere üç temel model bulunmaktadır. Sosyolojik yaklaşımın temelleri Amerika Birleşik Devletleri'nde 1940 yılındaki seçimler üzerinde yapılan araştırmalar neticesinde atılmıştır (Antunes, 2010:146). "Columbia Ekolü" olarak adlandırılan bu model, seçmen tercihinde bireysellik yerine, grup faktörünün, toplumsal bölünmüşlüğü etkili olduğunu iddia etmektedir (Akın, 2012:37-38). Ayrıca bu araştırmada, aile gibi yüz yüze ilişkilerin daha ön planda olduğu grupların, seçmen tercihindeki etkisi vurgulanmış ve seçmen tercihinde büyük bir oranda sosyal etkilerin önemli bir rolü olduğu sonucuna varılmıştır. Bu modelin temelini Lazarsfeld ve arkadaşlarını atmışlardır. Lazarsfeld ve arkadaşlarına göre, seçmen tercihinde, toplumsal bölünmelerin önemli bir payı vardır ve dini, etnik, ekonomik, mesleki, grup nitelikleri, yerleşim yeri farklılıkları gibi etkenlerin oldukça etkisi bulunmaktadır (Lazarsfeld vd.,1968: 137-149). Birincil grupların yanında örgütler ve toplumun deneyimleri de bu yaklaşımda ki etkili öğelerdir. Kurulların olması ve bu kurallara bağlılık, grupların temel niteliklerinden biridir. Bu kurallar, grubu oluşturan üyelerin davranışlarını yönlendirmektedir. Ceza yaptırımların varlığı, bireylerin grupla ortak hareket etmesini sağlayabilmektedir. Bireylerin oy kullanırken, grupla ortak davranması, sosyolojik yaklaşımın varsayımlarındandır (Durdu, 2010:38). Bu yaklaşımın varsayımlarından bir diğeri de bireylerin en yakınlarından, çalıştığı, beraber zaman geçirdiği kişilerden etkilenmelerinin oldukça yüksek olduğudur. Sosyolojik yaklaşımın temelinde, bireylerin oy tercihinde, ilişkide olduğu kişilerden etkilenebileceği yatmaktadır (Kılıç, 2012:187-188; Gökçe vd., 2002:7; Kılıç, 2013:51).

Psikolojik yaklaşımın temelleri, 1948'de Campbell ve arkadaşları tarafından atılmıştır (Visser, 1996:24). Bu modelin özünde, bireyin bir siyasal partiye olan bağlılığı yatmaktadır. Campbell ve arkadaşları da yaptıkları araştırmada, partinin kimliği ile bireyin oy tercihi arasında, yüksek bir bağlantı olduğunu ortaya çıkarmışlardır. "Michigan Okulu" olarak da adlandırılan bu biçimde, seçmen davranışında siyaset ile ilgili etmenlerin önemini iddia etmektedir (Fink vd., 2014:9). Modelin bir diğer iddiası, seçmen davranışında "parti kimliğinin" önemli bir etken olduğudur. Bunun sonucunda bu yaklaşım, "parti kimliği" kavramını, bilime katmıştır. Bu kavram, insanların küçük yaşlardan başlayarak çevrenin de etkisiyle herhangi bir siyasal partiye başlayan bağlılığının, yaş ilerledikçe sürdüğü anlamına gelmektedir (Gökçe vd., 2002:8; Yıldırım, 2014:17). Bu modelde, bu kavram dışında konu ve aday yönelimi gibi unsurlarda etkilidir. Bireyin, gündelik meselelerle ilgili

tutumu, konu yönelimini; bireyin siyasi adayların bireysel özellikleriyle ilgili tutumunu açıklamaktadır (Akhter & Sheikh, 2014:106). Bu biçim, sosyolojik model gibi grubu değil bireyi esas almakta ve bireylerin seçmen davranışında, tutumların önemli olduğunu vurgulamaktadır (Akgün, 2007:28).

Ekonomik modelin öncüsü, A. Downs olarak kabul edilmektedir. Bu biçimde, bireyin çıkarları doğrultusunda bir parti ya da adaya, oy vermesi yatmaktadır (Wiese, 2011:8; Çinko, 2006:104). Birey, seçimler öncesinde çıkarlarını gözden geçirir ve daha iyi ekonomik koşullarda kendisini yaşatacağına inandığı parti ya da adaya, oyunu vermektedir (Sarlamanoğlu & Jovanoski, 2014:21). Ekonomik yaklaşım, “Geçmişe Dönük Oy Verme” olarak adlandırılmaktadır. Bu modelde, bireyler oylarını kullanırken, iktidardaki partinin icraatlarını ve ekonomideki başarılarını, kendisinin ve ülkesinin ekonomik durumundaki değişimi göz önüne almaktadır (Akgün, 2000:79; Akgün, 2007:30).

Din ve Dindarlık Kavramı

Sosyal bilimlerde, çok farklı tanımları olan kavramlardan biri de dindir. Bu tanımlar incelendiğinde, dinin farklı yönlerine vurgu yapılmış ve bundan ötürü ortak bir din tanımına ulaşılamamıştır (Er, 1998: 3-4). Bu konuyla çalışanların, dine bakışları, eğilimleri ve dinin karmaşıklığı, çok yönlülüğü, heterojenliliği, evrenselliği gibi nedenlerden dolayı, çok farklı din tanımları ortaya çıkmıştır. Özsel yaklaşım, işlevsel yaklaşım, özsel-işlevsel yaklaşım dikkate alınarak yapılan, din tanımları bulunmaktadır. Özsel din tanımlarında, dinin esas özellikleri dikkate alınarak, din tanımlamaları yapılmaktadır. Özsel yaklaşım, din olgusunun içeriğine, dini olguların gerçekliğine odaklanmaktadır. İşlevsel tanımlar ise dinin bireye veya topluma sağladığı faydaları içerir. Özsel tanımlar dinin ne olduğunu; işlevsel tanımlar da dinin ne yaptığını açıklar (Furseth and Repstad, 2006: 16). İşlevsel yaklaşım, dinin sosyal ve kişisel işlevleriyle ilgilidir. Bu yaklaşım, dinin topluma ve kişiye kazandırdıklarını ortaya koyar ve dinin yerine getirdiği işlevler üzerinde durmaktadır. Hem bireysel hem de sosyal işleve vurgu yapılan bu yaklaşımda, din “Kendimizin ve diğer insanların bir gün öleceğini anlamamız sebebiyle karşı karşıya kaldığımız sorunları çözebilmek için yaptığımız şey” olarak tanımlanmaktadır (Batson and Ventis, 1982: 7). Özsel ve işlevsel yaklaşımların eksikliklerinden doğan açığı kapatılmak için, her iki yaklaşımın temel özelliklerinin kullanılmasıyla özsel-işlevsel yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımda din “*Tecrübe üstü aşkın bir hakikatle bağlantılı olarak, belirli bir toplumda bireysel ve sosyal hayatın yapısal açıdan kararsız karakterine cevap verme kabilinden uyum, kimlik ve kolektif tecrübenin ifadesi gibi çeşitli işlevlerden birini ya da birkaçını gerçekleştiren az ya da çok organize edilmiş inançlar ve ameller toplamıdır*” (Yapıcı, 2013: 15)

Din gibi tanımlanması oldukça zor olan ve ortak bir tanımı olmayan kavramlardan biri de dindarlıktır. Dindarlığın manası, dinden farklı değildir. Dindarlık tanımlarında teolojik, sosyolojik, psikolojik gibi yönler ön planda olduğundan dolayı, ortak bir tanım ortaya çıkamamıştır. Dindarlık “*Mutlak varlık arka planında, kendi eksikliğini tamamlanmışlığını ve göreceliğini tecrübe etme*” (Kolbe’den aktaran Bahadır, 2000: 46); başka bir tanım da “*Bir kişinin mensubu olduğu dinine ait bilgiler, inançlar veya faaliyetlerle meşgul olma düzeyi*” (Himmelfarb, 1975: 606–618) olarak tanımlanmaktadır. Dindarlık tanımları incelendiğinde, yüce varlığın insanları izlemesine, insanların dini kanaatlerinin yaşamına etkisine, insanların ibadetlerle ilgilenme yoğunluğuna, yüce varlık ile insan arasında var olan ilişkinin bireylerin yaşamına olan etkisine vurgu yapılmaktadır (Kurt, 2009: 2; Yapıcı, 2013: 23).

Dindarlık biçimleri temelde dört grupta ele alınabilir. Dinin ibadet boyutunu vurgulayan grupta dindarlık¹, ibadetleri yerine getiren ve yerine getirmeyen biçiminde ayrılabilir. İlk grup, dinin isteklerinin gerçekleşmesi bakımından “sürekli”, “genellikle”, “ara sıra” olmak üzere üçe ayrılabilir. Birinci grup, belli seviyede dini hayatın yaşandığı bir dindarlık biçimidir. İkinci grup, inancın davranışa geçmediği, dinin isteklerinin çok dikkate alınmadığı dindarlıktır. Günay ve Taplamacıoğlu’nun dindarlık tiplerinin bazı alt bölümleri de ibadetlerin yapılmasına göre ayrılmaktadır (Yapıcı, 2012: 7).

Glock ve Stark’dan yola çıkarak, dindarlığın, beş boyutu vardır. Bu boyutları daha da fazlaştıran çalışmalarda bulunmaktadır. İslam dininde iman, ibadet ve ahlak şeklindeki değerlendirmenin daha fonksiyonel ve daha anlamlı olduğu belirtilebilir (Yapıcı, 2012: 5). İnanç boyutu, inançla ilgili olup, inancın gücü, kapsamı, çeşidi gibi unsurları içermektedir. Dinler, çeşitli inançlara dayanmaktadır ve belli kurallara bağlı kalarak bir toplumsal hayat oluşturmaktadırlar. İnanç boyutunun, kutsal bir varlığı kabullenmek, amaç ilkelerini kabullenmek ve kutsal varlığının amacının olması gibi üç temel ilkesi olduğu söylenebilir (Mehmedoğlu, 1999: 29).

İkinci boyut, namaz, oruç gibi uygulamalardan oluşan ibadet boyutudur. İbadet “*Allaha karşı kulluk ve bağlılığı ifade eden sözler ve hareketler, Ona yaklaşmak için yapılan dini davranışlar*” (Taplamacıoğlu, 1975: 61) olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışları, her din mensubunun yapması gerekir. İslam dininde farz olan ibadet, Allah’ın rızasını kazanmak için yapılmaktadır. İbadet, dini inanç ve duyguların bu dünyadaki yansımasıdır. İslam’da Allah’ın rızasını kazanabilmek için yapılan her dini davranış, ibadet hükmündedir. Anne-babaya

1 Bu çalışma, ibadet boyutuyla ilgili olduğundan dolayı, yalnızca dindarlığın ibadet boyutu ele alınmıştır.

bakmak, yoksulu, yetimi doyurmak, sadaka vermek, Kuran okumak, sabretmek gibi davranışlar birer ibadettir. Dini hayatın vazgeçilmez unsurlarından biri olan ibadetler, hem insanların inandıklarıyla uyguladıkları arasında bir bütünlük hem de uygulamaların tekrarlanmasıyla inancın daha da güçlenmesini sağlarlar (Altun, 2015: 24). İbadetlerin tekrarlanması, yaradana yakın olma ve yaradandan korunma duygusudur. İnananlar, yalnızca inançla kalmayıp, yaradana kulluğunu, kalplerindeki bağlılığını davranışlarıyla gösterir.

Üçüncü boyut, duygu boyutudur. Bu boyut, insanların korku, sevgi gibi din ile ilgili yaşadıkları, olumlu ya da olumsuz duygulardan oluşur. Bilindiği gibi dini yaşantıya, inançlara, davranışlara bu duygular, yön vermektedir (Hökelekli, 1998: 132). Bu boyut, diğer boyutlarla yakından ilgilidir. Bundan dolayı, diğer boyutlarla duygu boyutunun birlikte dikkate alınması gerekir (Atalay, 2005: 69). Dördüncü boyut, bilgi boyutudur. Bilgi birikimi, bireyden bireye farklılık gösterse de bütün kutsal dinlerde, bireylerin inandıkları dinin temel kurallarını, kutsal kitabını bilmeleri istenmektedir. Çoğunlukla din görevlilerince bu bilgi süreci sağlanmaktadır (Kaya, 1998: 43). Bilgi boyutuyla inanç boyutu arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Bir dini inancın kabulü için, dini inançla alakalı bilgi gerekmektedir. Son boyut, etki boyutudur. Din, hemen hemen her alanda bireyin davranışlarını etkileyebilmektedir. Bu boyut, diğer dört boyutun etkilerinden oluşmaktadır (Kayıklık, 2006: 493). Etki boyutu, diğer boyutların bireyin davranışlarındaki görüntüsü ve günlük hayattaki etkisi olarak ifade edilmektedir.

Araştırma ve Yöntem

Araştırmanın Modeli:

Çalışmada, nicel araştırmanın bir modeli olan tarama tekniği kullanıldı. Tarama tekniği, geçmişteki veya günümüzdeki bir olguyu betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Karasar, 2007: 77). ZBEÜ İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 29.04.2022 tarihli 163002 sayılı kararı ile çalışmanın etik açıdan uygun olduğu yönünde karar alınmıştır.

Cevap Aranılan Sorular ve Hipotezler:

Cevap Aranılan Sorular

1. İbadet boyutu ile ZBEÜ SBKY öğrencilerinin seçmen tercihleri arasında bir ilişki var mıdır?
2. Demografik değişkenlerle seçmen tercihi arasındaki ilişki nasıldır?

Hipotezler

Araştırmada yer alan sıfır hipotezleri aşağıda ifade edilmiştir.

H1: Namaz kılma sıklığı ile siyasi tercih boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1a: Namaz kılma sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1b: Namaz kılma sıklığı ile oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1c: Namaz kılma sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1d: Namaz kılma sıklığı ile dini öne çıkaran parti ya da adayı desteklemesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1e: Namaz kılma sıklığı ile oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H2: Oruç tutma sıklığı ile siyasi tercih boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H2a: Oruç tutma sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H2b: Oruç tutma sıklığı ile oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H2c: Oruç tutma sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H2d: Oruç tutma sıklığı ile dini öne çıkaran parti ya da adayı desteklemesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H2e: Oruç tutma sıklığı ile oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H3: Hac ibadetine tutum ile siyasi tercih boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H3a: Hac ibadetine tutum ile destekleyeceği adayın dindar olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H3b: Hac ibadetine tutum ile oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H3c: Hac ibadetine tutum ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H3d: Hac ibadetine tutum ile dini öne çıkaran parti ya da adayı desteklemesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H3e: Hac ibadetine tutum ile oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H4: Zekât verme sıklığı ile siyasi tercih boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- H4a: Zekât verme sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
- H4b: Zekât verme sıklığı ile oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
- H4c: Zekât verme sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
- H4d: Zekât verme sıklığı ile dini öne çıkaran parti ya da adayı desteklemesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
- H4e: Zekât verme sıklığı ile oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
- H5: Cinsiyetin seçmen tercihine etkisinin ortalamaları arasında fark yoktur
- H6: Seçmen yapısının seçmen tercihine etkisinin ortalamaları arasında fark yoktur
- H7: Gelir düzeyinin seçmen tercihine etkisinin ortalamaları arasında fark yoktur

Evren ve Örneklem

İbadet boyutu ile seçmen tercihi arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek amacıyla Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi SBKY öğrencilerine bir anket çalışması yapılmıştır. Anket soruları, Gencer'in (2015) çalışması baz alınarak hazırlanmıştır. SBKY bölümünde okuyan 454 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bu öğrencilerden 149'u anketi cevaplamıştır. Ankete katılanların % 50.34'ü'ü erkek, %49.66'sı kadındır. Birinci sınıf öğrencilerin katılımı %32.94, ikinci sınıf %9.17, üçüncü sınıf %11.93, dördüncü sınıf %34.86'dır. Birinci öğretimdekilerin oranı %63.95, ikinci öğretimdekilerin oranı %36.05'tir. İl merkezinde yaşayanların oranı %50.3, ilçe merkezinde %40.3, belde %4, köy %5.4'tür. Ankete katılanların ailelerinin aylık ortalama gelirlerine bakıldığında, 0-500 TL (1. Grup), %1.35, 501-2000 TL (2. Grup) %10.14, 2001-4000 TL (3. Grup) %37.16, 4001-6000 TL (4. Grup) %31.76, 6.000TL'den fazla (5. Grup) %19.59'dur. Kararlı seçmen oranı, %42.3, kararsız seçmen oranı ise %57.7'dir. Kararsız seçmen sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Siyasal katılma ile ilgili soru incelendiğinde, öğrencilerin büyük bir bölümü (%81.08) alt düzeyde siyasete katılmaktadır. Öğrencilerin yine büyük bir kısmı (%76.87) "Alınan kararlar toplumu etkilediği için" siyasetle ilgilendiklerini belirtmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışma, teorik ve uygulama şeklinde iki bölümden oluşmaktadır. Teorik bölümde, seçmen tercihi ile ilgili kuramsal yaklaşımlar, din, dindarlık ve dindarlığın boyutları ele alınmıştır. Çalışmanın uygulama bölümünde anket yöntemi kullanılmıştır. Anket, 25 sorudan oluşmakta olup, demografik sorular

(1-10), siyaset (11-13), ibadet boyutu (14-20), seçmen tercihi boyutu (21-25) ile ilgili sorulardır. EK-1’de ankete katılanların demografik bilgileri verilmiştir.

Veri analiz teknikleri

ZBEÜ SBKY öğrencilerine uygulanan ibadetin boyutlarının siyasi tercihler üzerindeki etkisinde ilişkinin var olup olmadığının tespiti için Spearman sıra korelasyonu testi kullanılmıştır. Bununla birlikte demografik değişkenlerin de seçmen tercihi üzerindeki etkisinde iki grup arasındaki farkın tespitinde Mann Whitney U testi ve ikiden fazla grup ortalamaları arasındaki farkın tespiti içinde Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi SBKY öğrencilerinde uygulandığından, elde edilen sonuçlar ankete katılan öğrencilerle sınırlıdır.
2. Araştırma verileri, 2021-2022 eğitim-öğretim yılı bahar dönemini Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi SBKY lisans öğrencilerinden elde edildiğinden dolayı, bu zaman kesitiyle sınırlıdır.
3. İbadet boyutuyla seçmen tercihi arasında ilişkiyi konu alan araştırmaların az olması, konunun Zonguldak ilinde çalışılmamış olması, sınırlılıklar arasındadır.

İbadet Boyutu ile İlgili Bulgular

Tablo 1: İbadet Boyutu

	Her zaman	Çoğunlukla	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Namazlarınızı ne sıklıkla kılarıyorsunuz?	25 %17	21 %14,3	47 %32	38 %25,9	16 %10,9	147 %100
Ne sıklıkla ramazan orucu tutarsınız?	102 %69,9	31 %21,2	7 %4,8	3 %2,1	3 %2,1	146 %100
Ne sıklıkla diğer insanlara zekât yardımında bulunuyor sunuz?	33 %22,3	49 %33,1	36 %24,3	18 %12,2	12 %8,1	148 %100
Ne sıklıkla diğer insanlara sadaka yardımında bulunuyor sunuz?	22 %15,2	48 %33,1	49 %33,8	21 %14,5	5 %3,4	145 %100
Ne sıklıkla dua edersiniz?	73 %49,7	59 %40,1	11 %7,5	2 %1,4	2 %1,4	147 %100
	Hacca giderim		Hacca gitmem		Toplam	
Hac ile ilgili durumlardan hangisi size uygundur?	127 %87		19 %13		146 %100	

Öğrencilerin ibadet boyutuna ilişkin görüşleri Tablo 1’de gösterilmektedir. Her zaman ve çoğunlukla seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin “Ne sıklıkla ramazan orucu tutarsınız? (%91,1), Ne sıklıkla diğer insanlara zekât yardımında bulunuyorsunuz? (%55,4), Ne sıklıkla diğer insanlara sadaka yardımında bulunuyorsunuz? (%48,3), Ne sıklıkla dua edersiniz? (%89,8)”, “Hacca giderim” (%87) ile ankete katılanların büyük bir çoğunluğun katıldığı görülürken; “Namazlarınızı ne sıklıkla kılarsınız? (%31,4) ifadesine en az katılım gerçekleşmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde, ankete katılan öğrencilerin en çok sırasıyla oruç, dua ve hac ibadetini (giderim); en az ise sırasıyla namaz, sadaka ve zekat ibadetini gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Seçmen Tercih Boyutu ile İlgili Bulgular

Tablo 2: Seçmen Tercih Boyutu

	Olumlu etkiler	Etkilemez	Olumsuz etkiler	Toplam
Oy vermeyi düşündüğünüz adayın dindar olması tercihinizi etkiler mi?	32 %21,5	105 %70,5	12 %8,1	149 %100
Oy vermeyi düşündüğünüz siyasi parti ya da adayın dindar bir söyleme sahip olması tercihinizi etkiler mi?	20 %13,5	96 %64,9	32 %21,6	148 %100
Parti programı ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması tercihinizi etkiler mi?	67 %45,3	63 %42,6	18 %12,2	148 %100
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Dindar olmanın dini öne çıkaran bir parti ya da adayı desteklemeyi gerektirdiği düşüncesine katılır mısınız?	8 %5,4	22 %14,9	118 %79,7	148 %100
	Önemlidir	Önemli değildir	Fikrim yok	Toplam
Sizin için oy vereceğiniz partinin din ve dini değerleri savunması önemli midir?	55 %37,2	57 %38,5	36 %24,3	148 %100

Öğrencilerin seçmen tercih boyutuna ilişkin görüşleri Tablo 2’de gösterilmektedir. Öğrencilerin oy vermeyi düşündüğü adayın dindar olması (%70,5) ve oy vermeyi düşündüğü siyasi parti ya da adayın dindar bir söyleme sahip olması (%64,9) gibi büyük bir çoğunluğun tercihlerini etkilememektedir. Aday

ve parti bazında, dindar ya da dindar söyleme sahip olma, ankete katılanların oy vermesinde %64.9-%70.5 gibi yüksek bir oranda etkili iken; parti programı ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olmasına ise katılımın (%45,3) daha düşük olduğu görülmektedir. Dindar olmanın dini öne çıkaran bir parti ya da adayı desteklemeyi gerektirdiği düşüncesine (%79,7) öğrencilerin büyük bir çoğunluğu katılmamaktadır. Öğrencilerin oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması (%38,5) genellikle önemli görülmemiştir.

Tablo 3: Güvenilirlik Katsayıları

	Cronbach's Alpha Katsayısı
İbadet boyutu	0,726
Seçmen tercih boyutu	0,752
Tüm sorular	0,756

Güvenilirlik analizinde tüm sorulara ait Cronbach Alpha katsayısı 0,756 olarak hesaplanmıştır. Buna göre anket sonuçlarının güvenilir olduğu söylenebilir. İbadet ve seçmen tercih boyutuna ait Cronbach Alpha katsayılarının (0,726;0,752) 0,70'in üzerinde olmasıyla değişkenlerin güvenilir olduğu ifade edilebilir.

İbadet Boyutları ile Seçmen Tercih Arasındaki İlişki

İbadet boyutları (namaz, oruç, zekât, hac) ile seçmen tercihi arasındaki ilişki Spearman sıra korelasyonu testiyle analiz edilmiştir.

Tablo 4: Namaz ile Seçmen Tercih Boyutu Arasındaki İlişki

Sıfır Hipotezleri	N	r	P
Öğrencilerin namaz kılma sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	144	0,287	0,000*
Öğrencilerin namaz kılma sıklığı ile oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	144	0,265	0,001*
Öğrencilerin namaz kılma sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	144	0,028	0,740
Öğrencilerin namaz kılma sıklığı ile dini öne çıkaran parti ya da adayı desteklemesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	144	0,280	0,001*
Öğrencilerin namaz kılma sıklığı ile oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	144	0,081	0,333

* 0,01 düzeyinde anlamlı

Namaz kılma sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması (0,000), oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi (0,001) ve dini öne çıkaran parti

ya da adayı desteklemesi (0,001) arasında 0,01 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmaktadır. Namaz kılma sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması (0,740) ve oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması (0,333) arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 5: Oruç ile Seçmen Tercih Boyutu Arasındaki İlişki

Sıfır Hipotezleri	N	r	P
Öğrencilerin oruç tutma sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,276	0,001*
Öğrencilerin oruç tutma sıklığı ile oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,151	0,071***
Öğrencilerin oruç tutma sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,083	0,322
Öğrencilerin oruç tutma sıklığı ile dini öne çıkaran parti ya da adayı desteklemesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,146	0,081***
Öğrencilerin oruç tutma sıklığı ile oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,116	0,169

*0,01 düzeyinde anlamlı

***0,10 düzeyinde anlamlı

Oruç tutma sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması (0,001) arasında 0,01, oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi (0,071) ve dini öne çıkaran parti ya da adayı desteklemesi (0,081) arasında 0,10 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmaktadır. Oruç tutma sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması (0,322) ve oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması (0,169) arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6: Hac ile Seçmen Tercih Boyutu Arasındaki İlişki

Sıfır Hipotezleri	N	r	P
Öğrencilerin hac ibadetine tutumları ile destekleyeceği adayın dindar olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,221	0,008*
Öğrencilerin hac ibadetine tutumları ile oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,207	0,013**
Öğrencilerin hac ibadetine tutumları ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,123	0,143

Öğrencilerin hac ibadetine tutumları ile dini öne çıkaran parti ya da aday desteklemesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,081	0,338
Öğrencilerin hac ibadetine tutumları ile oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	143	0,118	0,161

* 0,01 düzeyinde anlamlı

** 0,05 düzeyinde anlamlı

Hac ibadeti ile destekleyeceği adayın dindar olması (0,008) arasında 0,01 ve oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi (0,013) arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmaktadır. Hac ibadeti ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması (0,143), dini öne çıkaran parti ya da aday desteklemesi (0,338) ve oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması (0,161) arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 7: Zekât ile Siyasi Tercih Boyutu Arasındaki İlişki

Sıfır Hipotezleri	N	r	p
Öğrencilerin zekât verme sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	145	0,264	0,001*
Öğrencilerin zekât verme sıklığı ile oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	145	0,221	0,007*
Öğrencilerin zekât verme sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	145	0,100	0,233
Öğrencilerin zekât verme sıklığı ile dini öne çıkaran parti ya da aday desteklemesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	145	0,085	0,312
Öğrencilerin zekât verme sıklığı ile oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.	145	0,233	0,005*

* 0,01 düzeyinde anlamlı

Zekât verme sıklığı ile destekleyeceği adayın dindar olması (0,001), oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi (0,007) ve oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunması (0,005) arasında 0,01 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmaktadır. Zekât verme sıklığı ile destekleyeceği partinin program ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması (0,233) ve dini öne çıkaran parti ya da aday desteklemesi (0,312) ve arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmamaktadır.

Demografik Değişkenlerle Seçmen Tercih Arasındaki İlişki

İbadet boyutunun seçmen tercihe etkisi ile cinsiyet (kadın-erkek) ve seçmen yapısı (kararlı-kararsız) değişkenlerinin grup ortalamaları arasındaki farkın

tespiti için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Dindarlığın seçmen tercihe etkisi ile aylık gelir düzeyi değişkenlerinin grup ortalamaları arasındaki farkın tespiti için de Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 8: Cinsiyete Göre Seçmen Tercih Boyutunun Test Sonuçları

Sıfır Hipotezi	N	Sıra Ortalamaları		z	p
		Kadın	Erkek		
Cinsiyetin seçmen tercihine etkisinin ortalamaları arasında fark yoktur	147	76,40	71,64	-0,689	0,491

İbadet boyutunun siyasal tercihe etkisinin sıra ortalamaları kadınlarda 76,40 ve erkeklerde ise 71,64 olarak hesaplanmıştır. Test sonucuna göre “Cinsiyete göre dindarlığın siyasal tercihe etkisinin ortalamaları ($p=0,491$) arasında fark yoktur” ($p>0,05$) hipotezi reddedilemez. Buna göre dindarlığın siyasal tercihe etkisinin ortalamaları kadın ve erkekler arasında farklılık göstermemektedir. Kadınların %74’ü, erkeklerin ise %67,6’sı oy vermeyi düşündüğü adayın dindar olmasının tercihlerini etkilemediğini belirtmişlerdir. Kadınların %65,3’ünün, erkeklerin ise %63,5’inin oy vermeyi düşündüğü siyasi parti ya da adayın dindar bir söyleme sahip olması tercihlerini etkilememektedir. Kadınların %42,5’inin, erkeklerin ise %46,6’sının parti programı ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması tercihlerini etkilemektedir. Kadınların %84,7’si, erkeklerin ise %74,3’ü dindar olmanın dini öne çıkararak bir parti ya da adayı desteklemeyi gerektirdiği düşüncesine katılmamaktadır. Kadınların ve erkeklerin %38,4’ü oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunmasını önemli görmemektedir.

Tablo 9: Kararlı-Kararsız Seçmen Yapısına Göre Seçmen Tercih Boyutunun Test Sonuçları

Sıfır Hipotezi	N	Sıra Ortalamaları		z	p
		Kararlı seçmen	Kararsız seçmen		
Seçmen yapısının seçmen tercihine etkisinin ortalamaları arasında fark yoktur.	149	82,35	69,62	-1,806	0,071***

***0, 10 düzeyinde anlamlı

Kararlı seçmen ifadesi ile seçimlerde hangi siyasi partiye oy vereceği belli olanlar, kararsız seçmenle de kararını vermemiş olan seçmenler kastedilmektedir. Ankete katılanlardan “Bir siyasi partiye oy verme kararınız ne zaman belli olur?” sorusuna oy vereceği parti ya da adayın önceden belli olduğunu belirtenler, kararlı seçmenler; diğerleri de kararsız seçmenler olarak kabul edilmişlerdir. İbadet boyutunun siyasal tercihe etkisinin sıra ortalamaları kararlı

seçmenlerde 82,35 ve kararsız seçmenlerde ise 69,62 olarak hesaplanmıştır. Test sonucuna göre “Seçmen yapısına göre dindarlığın siyasal tercihe etkisinin ortalamaları ($p=0,071$) arasında fark yoktur” ($p<0,10$) hipotezi reddedilir. Buna göre dindarlığın siyasal tercihe etkisinin ortalamaları kararlı ve kararsız seçmenler arasında farklılık göstermektedir. Kararlı seçmenlerin %69,8’i, kararsız seçmenlerin ise %70,9’u oy vermeyi düşündüğü adayın dindar olmasının tercihlerini etkilemediğini belirtmişlerdir. Kararlı seçmenlerin %63,5’inin, kararsız seçmenlerin ise %65,9’unun oy vermeyi düşündüğü siyasi parti ya da adayın dindar bir söyleme sahip olması tercihlerini etkilememektedir. Kararsız seçmenlerin %50’sinin parti programı ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması tercihlerini etkilemekte iken kararlı seçmenlerin %48,4’ünün tercihlerini etkilememektedir. Kararlı seçmenlerin %85,7’si, kararsız seçmenlerin ise %75,3’ü dindar olmanın dini öne çıkararak bir parti ya da adayı desteklemeyi gerektirdiği düşüncesine katılmamaktadır. Kararsız seçmenlerin %40,7’si oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunmasını önemli görürken kararlı seçmenlerin %45,2’si önemli görmemektedir.

Tablo 10: Aylık Gelir Düzeyine Göre Seçmen Tercih Boyutunun Test Sonuçları

Sıfır Hipotezi	N	Sıra Ortalamaları				χ^2	P
		0-2000	2001-4000	4001-6000	6000'den fazla		
Gelir düzeyinin seçmen tercihine etkisinin ortalamaları arasında fark yoktur.	148	90,82	64,45	77,94	78,41	6,209	0,102

*** 0, 10 düzeyinde anlamlı

Dindarlığın siyasal tercihe etkisinin sıra ortalamaları 0-2000 aralığında 90,82; 2001-4000 aralığında 64,45; 4001-6000 aralığında 77,94 ve 6000’den fazlada ise 78,41 olarak hesaplanmıştır. Test sonucuna göre “Gelir düzeyine göre dindarlığın siyasal tercihe etkisinin ortalamaları (0,075) arasında fark yoktur” ($p>0,05$) hipotezi reddedilemez. Gelir düzeyi 0-2000 aralığındakilerin %70,6’sı, 2001-4000 aralığındakilerin %56,4’ü, 4001-6000 aralığındakilerin %78,7’si ve 6000’den fazla olanların %82,8’i oy vermeyi düşündüğü adayın dindar olmasının tercihlerini etkilemediğini belirtmişlerdir. Gelir düzeyi 0-2000 aralığındakilerin %56,3’ü, 2001-4000 aralığındakilerin %61,8’i, 4001-6000 aralığındakilerin %63,8’i ve 6000’den fazla olanların %75,9’u oy vermeyi düşündüğü siyasi parti ya da adayın dindar bir söyleme sahip olması tercihlerini etkilememektedir. Gelir düzeyi 2001-4000 aralığındakilerin %49,1’i, 4001-6000 aralığındakilerin %45,7’si ve 6000’den fazla olanların %51,7’si parti programı ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması tercihlerini etkilerken

0-2000 aralığındakilerin %52,9'unun tercihlerini etkilememektedir. Gelir düzeyi 0-2000 aralığındakilerin %88,2'si, 2001-4000 aralığındakilerin %72,7'si, 4001-6000 aralığındakilerin %85,1'i ve 6000'den fazla olanların %82,1'i dindar olmanın dini öne çıkararak bir parti ya da adayı desteklemeyi gerektirdiği düşüncesine katılmamaktadır. Gelir düzeyi 2001-4000 aralığındakilerin %45,5'i oy vereceği partinin din ve dini değerleri savunmasını önemli görürken, 0-2000 aralığındakilerin %41,2'sinin fikri yok ve 4001-6000 aralığındakilerin %43,5'i ile 6000'den fazla olanların %41,4'ü önemli görmemektedir.

Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın temel sorusu olan ibadet boyutunun seçmen tercihinde etkisi olup olmadığı teması, 20 hipotez ile ölçülmüş ve bu hipotezlerin 11'i kabul edilirken; 9'u reddedilmiştir. Yapılan analizler neticesinde, ibadet boyutlarının tümü ile seçmen tercihi arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin, ibadet boyutlarını gerçekleştirme düzeyi (namaz kılma sıklığı, oruç tutma sıklığı, hac ibadetine tutumları, zekat vermek sıklığı) ile seçmen tercihinin boyutlarından "oy vermeyi düşündüğü adayın dindar olması" ve "oy vereceği parti ya da adayın dindar söylemi" arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu sonuç, ibadet boyutlarını gerçekleştirme düzeyi arttıkça, ankete katılanların seçmen tercihinde adayın dindarlığına ve dindar söylemine önem verdiklerini göstermektedir. Anne ve baba, bireylerin çocukluk döneminde en çok etkisinde kaldıkları kişilerdir. Böylece bu etki, ilerleyen dönemlerde psikolojik bir etken olabilir ve siyasi davranışlara yön verebilir. Bireyin hayatında ibadetlerin de temelde böyle bir psikolojik etkisi söz konusudur. İlk öğreticiler olan anne ve babanın, davranışları, ibadetleri, dini tutumları çocuklar tarafından model alınmakta ve bu ortamda büyüyen bireyler, ebeveynlerini örnek alarak, dini davranışları kazanabilmektedir. Bunun sonucunda bireylerin, benzer davranışlara sahip siyasi parti veya aday ile özdeşleşmeleri, yaşamına, inancına ve dini davranışlarına yakın siyasi parti ya da adaya yönelmeleri doğaldır. Allah'a ibadet, kul olmak için yaratıldığına inanan birey, buna uygun olarak kendisiyle özdeşleştirdiği siyasi parti ya da adaya destek verecektir. Çalışmada da bu bağlamda, ibadet davranışları ile seçmen tercihi arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gencer'in çalışmasında da olduğu gibi bireylerin ibadet düzeyi arttıkça, seçmen tercih boyutuna daha fazla önem verilmektedir (Gencer, 2015: 160). Benzer sonuca, dindarlık seviyesi ile seçmen tercihi arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koyan Ergüder (2007: 368-369), Akgün (2007: 78-79), Eser (2012: 128), (Hülür ve Kalender'in (2003: 265-66) çalışmalarında da ulaşılmıştır.

Demografik değişkenlerle seçmen tercihi arasındaki ilişki de ise sadece seçmen yapısı ile seçmen tercihi arasında bir fark ortaya çıkmıştır. Kararlı seçmenlerin sıra ortalamaları %82,35 iken kararsız seçmenlerin sıra ortalamaları ise %69,62'dir. Bu da kararlı seçmenlerin, seçimlerde oy kullanırken, siyasi tercih boyutunu daha fazla dikkate aldıklarını göstermektedir.

Cinsiyet açısından, kadın ve erkek öğrencilerin seçmen tercihleri arasında anlamlı bir fark yoktur. Araştırma sonucunda, ibadet boyutunun seçmen tercihindeki etkisi erkeklerde daha fazladır. Bu da erkelerin kadınlara göre daha pozitif bir tutuma sahip olduklarını gösterir. Gencer'in çalışmasında da benzer sonuca ulaşılmıştır (Gencer, 2015: 145-146). Gelir düzeyi ile seçmen tercihi grup ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, 0-2000 gelir grubunun ortalaması en yüksektir. Bu sonuç, alt gelir grubunun, seçimlerde oy kullanırken, seçmen tercih boyutlarına daha çok önem verdiklerini ortaya koymaktadır. Gencer'in çalışmasında da benzer sonuca ulaşılmıştır (Gencer, 2015: 148). Diğer önemli bir sonuç da 4001-6000 (77.94) ile 6000'den fazla (%78.41) gelir gruplarının, seçmen tercihi ortalamalarının birbirine oldukça yakın olmasıdır. Üst gelir gruplarındaki bu yakınlık, orta ve alt gelir gruplarında söz konusu değildir. Orta ve alt gelir gruplarının seçmen tercihi ortalamaları, birbirinden oldukça uzaktır. Bu da üst gelir gruplarının seçimlerde oy kullanırken seçmen tercihine verdikleri önemin birbirine yakın; orta ve alt gelir gruplarının seçimlerde oy verirken, seçmen tercihine verdikleri önemin birbirinden uzak olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin ibadet boyutu ile seçmen tercihi arasındaki ilişkiyi ele alan ilk çalışmadır. Bundan dolayı ulaşılan bulgular, bundan sonraki araştırmalara veri sağlayacak olmasıyla önemlidir. Sosyolojik açıdan, zaman içinde seçmen davranışının değişimi bir gerçektir.

Bu bulgular ışığında, ibadet boyutunun siyasal hayatın şekillenmesinde önemli etkenlerden biri olduğu, ibadet boyutunu gerçekleştiren bireylerin, seçimlerde oy kullanırken adayın dindarlığını referans aldıkları görülmektedir. Siyasi parti ve adayların bu doğrultuda propaganda yapmaları, seçimlere bu doğrultuda hazırlanmaları gerekmektedir. Çalışmada görüldüğü gibi ibadet boyutu, bireylerin siyasal davranışlarının oluşmasında temel unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilim insanlarının, Türk toplumunun seçmen tercihi, siyasal karar alma süreçlerini işleyen araştırmalarında, dindarlığın ibadet boyutunu ayrıntılı bir biçimde ele almaları gerekmektedir. Bu durum, Türk seçmen tercihinin tespit etme açısından önemlidir. Özellikle siyaset bilimi, din sosyolojisi gibi bilim dallarındaki bilim insanlarının, çalışmanın konusuyla ilgili daha çok ampirik çalışma yapmalarına gereksinim vardır.

Kaynakça

- Akgün, Birol (2000). Türkiye'de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Verme Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri MYO Dergisi*, ss. 75-92.
- Akgün, Birol (2007). *Türkiye'de Seçmen Davranışı Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel Yayın.
- Akhter, Zahida ve Sheikh, Younis Ahmad (2014). "Determinants of Voting Behaviour in India: Theoretical Perspective", *Public Policy and Administration Research*, 8, ss. 104-109.
- Akın, Nisa (2012). *Yerel Seçimlerde Aday İmajının Seçmen Tercihlerine Etkisi: İzmir İli İçin Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altun, Rıza (2015). *Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık ve Narsisizm İlişkisi: Sinop Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Antunes, Rui (2010) Theoretical Models of Voting Behavior. *Exedra*, ss. 145-170.
- Atalay, Talip (2005). İlköğretim ve Liselerde Dindarlık Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma *Diyarbakır Örneği*, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Batson, Danial ve Ventis, Larry (1982). *The Religious Experience: A Social-Psychological Perspective*. Oxford University Press.
- Çinko, Levent (2006). Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, s. 1, ss. 103-116.
- Durdu, Erkan (2010). *Yerel Seçimlerde Siyasal İletişim Stratejileri 29 Mart 2009 Antalya ve Trabzon Seçimlerinde AK PARTİ-CHP Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Er, İzzet (1998). *Din Sosyolojisi*, Ankara: Akçağ yayınları.
- Ergüder, Üstün. (2007). Türkiye'de Değişen Seçmen Davranışı Örüntüleri. Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay, (der), *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*, İstanbul: Alfa-Aktüel Yayınları,
- Eser, Hamza Bahadır (2010). *Dinin Siyasal Davranışlar Üzerindeki Etkisi Antalya Örnek Olay Araştırması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eser, Hamza Bahadır (2012). Dinin Siyasal Davranışlar Üzerindeki Etkisi: Antalya Örnek Olay Araştırması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), ss. 97-136
- Fink, Mitja Hafner; Lipicer, Simona Kustec; Hafner, Danica Fink ve Cehovin, Gregor (2014), "Determinants Of Voter Behaviour At Presidential Elections İn A Post-Socialist Context: The Case Of Slovenia", *Družboslovne Razprave*, s. 75, ss. 7-27.
- Furseth, Inger ve Repstad, Pal (2006). *An Introduction to the Sociology of Religion, Classical and Contemporary Perspectives*, England: Ashgate Publishing.
- Gencer, Nevzat (2015). *Dindarlığın İbadet Boyutunun Seçmen Tercihi Üzerindeki Etkisi - Çorum Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çorum. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökçe, Orhan, Akgün, Birol ve Karaçor, Süleyman (2002), 3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, s. 4, ss. 1-44.

- Himmelfarb, Harold (1975). Measuring Religious involvement. *Social Forces*, 53(4), 606-618.
- Hökelekli, Hayati (1998). *Din Psikolojisi*. Ankara: TDV Yayınları.
- Hülür, Himmet ve Kalender, Ahmet (2003). *Sosyo-Politik Tutumlar ve Din Konya Araştırması*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Karasar, Niyazi (1991). *Bilimsel Araştırma Yönetimi*. Sanem: Ankara.
- Karslı, Necmi (2011). Öfke Kontrolü ve Dindarlık İlişkisi (Erzurum Örneği), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, Mevlüt (1998). *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*. Samsun: Etüt Yayınları.
- Kayıklık, Hasan (2006). Bireysel Dindarlığın Boyutları ve İnanç-Davranış Etkileşimi. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 3: 491-499.
- Kılıç, Esra Aydın (2012). Seçmenlerin Oy Verme Davranışlarında Etkili Olan Siyasal Faktörlere İlişkin Bir Araştırma: Ankara örneği. 21. *Yüzyılda Sosyal Bilimler*, ss. 179-221.
- Kılıç, Esra Aydın (2013). Seçmen Tercihinde İmaj Faktörü: Siyasal Parti Ve Aday İmajı Karşılaşımına Yönelik Bir Alan Araştırması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Ankara, ss. 46-73.
- Kurt, Abdurrahman (2009), Dindarlığı Etkileyen Faktörler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 18, Bursa, ss. 1-26.
- Lazarsfeld, Paul, Berelson, Bernard, Gaudet, Hazel (1968). *The People Choice: How The Voter Makes up His Mind in a Presidential Campaign*, New York: Columbia University Press, <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.276929/page/n159/mode/2up>
- Mehmedoğlu, Ali Ulvi (1999). *Dindarlarda ve Dindar Olmayanlarda Kişilik Üzerine Karşılaşımatalı Bir Araştırma İstanbul Örneği*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarlamanov, Kire and Jovanoski, Aleksandar (2014). Models of Voting. *International Refereed Research Journal*, s.1, ss. 16-24.
- Taplamacıoğlu, Mehmet. (1975). *Din Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniv. İ.F.Y.
- Tokat, Okan (2012). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Kaygı ve Dindarlık İlişkisinin İncelenmesi (Denizli Örneği)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Visser, Max (1996). Voting: A Behavioral Analysis. *Behavior and Social Issues*, s. 1, ss. 23-34.
- Wiese, Catharina Elizabeth (2011), An Exploration of The Voting Behaviour of South African University Youth: A Study Of A Select Group of University Students, MA Theses, South Africa: University of Pretoria.
- Yapıcı, Asım (2012). Türk Toplumunda Cinsiyete Göre Dindarlık Farklılaşması: Bir Meta-Analiz Denemesi. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (2): 1-34.
- Yapıcı, Asım (2013). *Ruh Sağlığı ve Din*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Yıldırım, Mutlu (2014). Parti Aday Tercihlerinin Seçmen Davranışına Etkisi 2009 Yerel Seçimleri Uşak İli Örneği. *Pamukkale Üniversitesi SBE Dergisi*, 17: 15-38.

Ek-1 Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Sınıf	Frekans	Yüzde
1	37	33,94
2	10	9,17
3	13	11,93
4	38	34,86
5	11	10,09
Toplam	109	100

Ailenin yaşadığı yer	Frekans	Yüzde
İl merkezi	75	50,3
İlçe merkezi	60	40,3
Belde	6	4
Köy	8	5,4
Toplam	149	100

Öğrenim Türü	Frekans	Yüzde
Birinci öğretim	94	63,95
İkinci öğretim	53	36,05
Toplam	147	100

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	73	49,66
Erkek	74	50,34
Toplam	147	100

Baba mesleği	Frekans	Yüzde
Esnaf	23	15,75
İşçi	35	23,97
Memur	11	7,53
Özel sektör	17	11,64
Emekli	37	25,34
Sanayici-tüccar	3	2,05
İşsiz	5	3,42
Serbest meslek	6	4,11
Diğer	9	6,16
Toplam	146	100

Anne mesleği	Frekans	Yüzde
Esnaf	3	2
İşçi	10	6,7
Memur	3	2
Özel sektör	13	8,7
Emekli	6	4
Sanayici-tüccar	1	0,7
İşsiz	3	2
Ev hanımı	104	69,8
Serbest meslek	6	4
Toplam	149	100

Babanın eğitimi	Frekans	Yüzde
Okuryazar	3	2,03
İlkokul	46	31,08
Ortaokul	31	20,95
Lise	46	31,08
Yüksekokul-Üniversite	22	14,86
Toplam	148	100

Annenin eğitimi	Frekans	Yüzde
Okuryazar değil	4	2,7
Okuryazar	7	4,7
İlkokul	65	43,6
Ortaokul	30	20,1
Lise	32	21,5
Yüksekokul-Üniversite	11	7,4
Toplam	149	100

İbadet Boyutunun Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisi | 245

Yaş	Frekans	Yüzde
18	5	5,32
19	13	13,83
20	18	19,15
21	10	10,64
22	18	19,15
23	18	19,15
24	7	7,45
25	1	1,06
26	2	2,13
27	1	1,06
32	1	1,06
Toplam	94	100

Aylık gelir düzeyi	Frekans	Yüzde
0-2000	17	11,5
2001-4000	55	37,16
4001-6000	47	31,76
6000'den fazla	29	19,59
Toplam	148	100

Kararlı-Kararsız seçmen	Frekans	Yüzde
Kararlı seçmen -Oy vereceğim parti çok önceden zaten bellidir. - Hiç oy kullanmam.	63	42,3
Kararsız seçmen- Adaylar belirlendikten sonra. - Seçim kampanyalarını takip ettikten sonra - Seçimlerden birkaç gün önce. - Sandık başında.	86	57,7
Toplam	149	100

Siyasete olan ilgi	Frekans	Yüzde
Siy. İlgilenmiyorum	1	0,68
Sadece oy veririm	8	5,41
Alt düzey siy. katılım	120	81,08
Orta düzey siy. katılım	13	8,78
Üst düzey siy. katılım	6	4,05
Toplam	148	100

Siyasete ilgi nedeni	Frekans	Yüzde
Ülke sorunlarının çözümünde etkili	27	18,37
Bireysel menfaatlerimi korumak	1	0,68
Alınan kararlar toplumu etkilediği için	113	76,87
Desteklediğim siy. görüşlerin iktidara gelmesi	2	1,36
Desteklemediğim siy. görüşlerin iktidara gelmesini önlemek	2	1,36
Diğer	2	1,36
Toplam	147	100

EK-2

İbadet (14-20) ve Seçmen tercihi boyutu (21-25)

14. Namazlarınızı ne sıklıkla kılarıyorsunuz?

Her zaman Çoğunlukla Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

15. Hac ile ilgili aşağıdaki durumlardan hangisi size uygundur?

Hacca giderim/gittim Hacca gitmem

16. Ne sıklıkla ramazan orucu tutarsınız?

Her zaman Çoğunlukla Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

17. Ne sıklıkla diğer insanlara zekât yardımda bulunuyorsunuz/bulunacaksınız?

Her zaman Çoğunlukla Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

18. Ne sıklıkla Allah'ı hatırlar ve anarsınız?

Her zaman Çoğunlukla Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

19. Ne sıklıkla diğer insanlara sadaka yardımda bulunuyorsunuz?

Her zaman Çoğunlukla Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

20. Ne sıklıkla dua edersiniz?

Her zaman Çoğunlukla Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

Seçmen Tercih boyutu 21-25

21. Oy vermeyi düşündüğünüz adayın dindar olması tercihinizi etkiler mi?

Olumlu etkiler Etkilemez Olumsuz etkiler

22. Oy vermeyi düşündüğünüz siyasi parti ya da adayın dindar bir söyleme sahip olması tercihinizi etkiler mi?

Olumlu etkiler Etkilemez Olumsuz etkiler

23. Parti programı ve tüzüklerinde dini özgürlüklere yönelik söz ve vaatlerin olması tercihinizi etkiler mi?

Olumlu etkiler Etkilemez Olumsuz etkiler

24. Dindar olmanın dini öne çıkaran bir parti ya da adayı desteklemeyi gerektirdiği düşüncesine katılır mısınız?

Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum

25. Sizin için oy vereceğiniz partinin din ve dini değerleri savunması önemli midir?

Önemlidir Önemli değildir Fikrim yok

liberal düşünce Dergisi Yayın ve Yazım İlkeleri*

Liberal Düşünce Dergisi, yılda dört defa yayınlanan TR DİZİN'de (ULAKBİM) taranan akademik ve bilimsel hakemli bir dergidir.

Liberal Düşünce Dergisi'nin amacı ve kapsamı, etik kuralları yayın ilkeleri ve yazım kuralları aşağıda belirtilen şekilde düzenlenmiştir.

Dergide telif, çeviri (yazarından ve yayıncı kuruluştan izin almak koşuluyla), sadeleştirme, edisyon kritik, kitap-sempozyum değerlendirmeleri vb. çalışmalar yayınlanır.

I. Derginin Amacı ve Kapsamı

Liberal Düşünce Dergisi, sosyal ve beşeri bilimlerin teorik konularını ve güncel olaylarını liberal ilke ve değerler çerçevesinde ele alan akademik ve yarı akademik çalışmalar yayımlar.

Dergi, kapsam olarak liberalizm ve piyasa ekonomisi ile ilgili tarihi ve güncel meseleleri farklı yöntemlerle, farklı açılardan ele alan çalışmalara öncelik verir.

Liberal Düşünce Dergisi Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarında olmak üzere yılda dört kez yayımlanır; yayım dili Türkçe veya İngilizcedir. Dergiye gönderilen yazıların daha önce yayımlanmamış olması gerekir. Daha önce bilimsel bir toplantıda sunulmuş olan bildiriler, bu durumun dipnotta belirtilmesi şartıyla değerlendirmeye alınır.

Yayımlandığı tarihten itibaren 25 yıl geçmiş; önem ve etki bakımından klasik metin olarak değerlendirilebilecek yazı ve çeviriler, Yayın Kurulu'nun uygun bulması halinde tekrar yayımlanabilir. Ayrıca dergide kitap tanıtımı ve değerlendirmesi de yayımlanır.

II. Etik Kurallar

Yayımlanan yazıların fikrî sorumluluğu yazarlara aittir.

Dergiye gönderilen çalışmalarda bilimsel atıf kurallarına özen gösterilmesi gerekmektedir; makalenin yazar/lar tarafından yazılmış özgün bir çalışma olması gerekmektedir. Tüm yazarların makaleyi okumuş, onaylamış ve dergiye yayımlanması için gönderildiğinden haberdar olması gerekir.

Gönderilen makalenin bir kısmı ya da tamamı başka bir yerde yayınlanmamış ve yayınlanmak üzere başka bir yere yollanmamış olması gerekir.

Dergiye gönderilen çeviri makale çalışmalarında orijinal makalenin yazarından ve yayıncı kuruluşundan izin alındığını gösteren belgenin sunulması gerekmektedir.

Yazar/lar makalenin telif hakkını, makalenin *Liberal Düşünce* Dergisi'nde yayınlanmasına karar verildiğinden itibaren dergiye devretmiş sayılır. Yazar/lar derginin yazı işlerinden izin almadan makaleyi başka bir platformda (dergi, editöryal kitap, internet sitesi, blog vb.) yayımlayamaz.

Dergiye gönderilen çalışmalarda, etik kurul kararı gerektiren klinik ve hayvanlar üzerindeki çalışmalar için ayrı ayrı etik kurul onayı alınmış olması, bu onayın makalede belirtilmesi ve belgelendirilmesi gerekir.

III. Yazıların Değerlendirilmesi

Yazıların <https://dergipark.org.tr/tr/pub/liberal> adresine yüklenmesi gerekmektedir. Dergiye ulaşan makaleler editörler kurulu tarafından ilk olarak şekil ve içerik incelemesine tabi tutulur. Bu incelemenin uygun olması halinde makale iki ayrı hakeme gönderilir; uygun olmaması halinde ise yazara gerekçesiyle birlikte iade edilir.

Hakem inceleme sürecine geçen makaleler, "kör hakem" yöntemiyle değerlendirilir. İki hakemin görüşünün olumlu olması halinde makale yayım sürecine alınır; iki hakemin görüşünün olumsuz olması halinde makale yayım sürecinden çıkartılır. Hakem görüşlerinden sadece birisinin olumsuz olması halinde üçüncü bir hakemin görüşüne başvurulur. Üçüncü hakemin görüşünün olumlu olması halinde makale yayım sürecine alınır; olumsuz olması halinde ise makale yayım sürecinden çıkartılır.

* 102. Sayıdan itibaren geçerlidir.